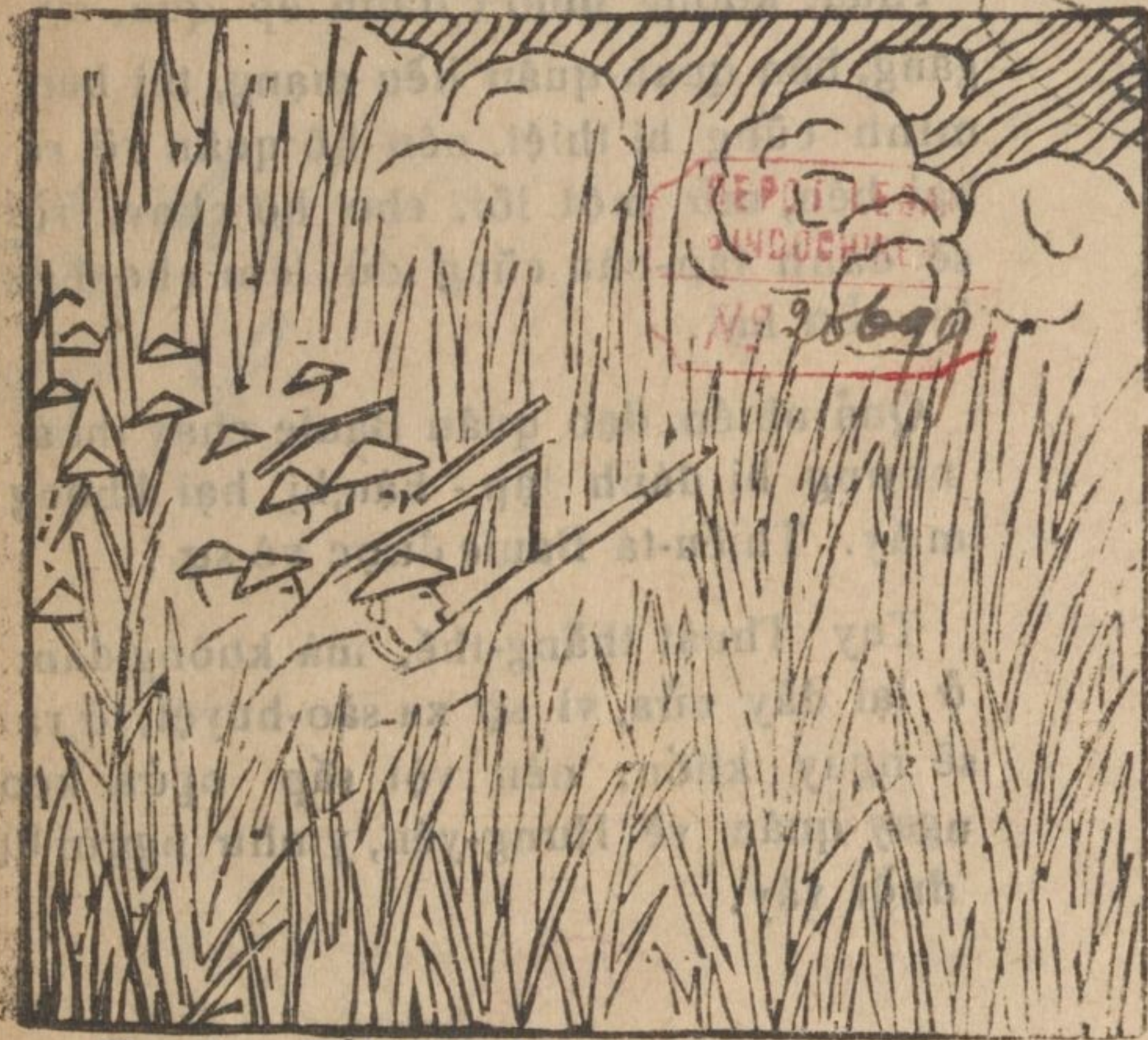

Dépot ligat

*Imp. E.D.
Moul - Nam
Cirage 4000 each.
Hanoi le 20/6/29*

LỊCH-SỬ

QUÂN BÀI-SẬY

Chuyện TÁN-THUẬT chủ tướng quân
Bãi - sậy ở Hưng - yên mà người ta
quen gọi là : « giặc Bãi - sậy ».

NHA IN NHẬT-NAM 102 hàng Gai xuất-bản

Số 9

1 XU

16° 18

Đành cho quân đánh dần lên, bị hại nhiều, nhưng cũng cứ đánh.

Thuật không muốn đánh ép quá, sợ găng, bên quan-quân liều mạng, thì bên mình cũng bị thiệt, nên hô quân rẽ ra hai bên, mở một lối, cho họ chạy, rồi sẽ đánh tập-hậu cũng đủ làm cho bên kia tổn hại.

Quả nhiên, đạo quân Baule chạy thoát nhưng bị đánh tập-hậu, bị hại không mấy. Thiếu-tá Baule được vô-sự.

Tuy Thuật thắng-thế, mà không dám ở lại đây nữa, vì sợ xa sào-huyệt, lỡ ra sẽ nguy khốn, nên vội sắp ngựa kéo ngay quân về Hưng-yên, y như người bị đuổi vậy.

XIX. — Chấn nản sự đời

Vừa ở Lục-Nam về, chưa kịp nghỉ-ngơi, đã phải giao-chiến với toàn quân Montillon ở xã La-Mật.

Trận tuy xoàng, mà hóa to, vì quân đi đường mệt-mỏi, phải gắng sức đánh. Sau mấy trận, mệt càng mệt thêm, ai cũng liệu nhắm mắt đánh lấy được.

Hai bên bắn nhau có 2 tiếng đồng hồ thì quân Thuật đã bị thiệt khá nhiều.

Nhờ có Thuật đem hết nghị-lực ra làm phấn - khởi lòng quân, nên bắn trúng được viên Quân Montillon, bị thương nặng, ai nấy bức lòng đánh càng hăng, quân Chánh-phủ phải nhượng-bộ.

Thuật đánh xong mấy trận này, tuy

160
Indoch
18

hoàn thắng, nhưng nhọc mệt quá, tướng tá bỏ đi nhiều ; Thuật lo nghĩ, phát ốm, nằm một nơi, tạm giao-quyền cho Đốc-cọp cầm quân.

Đốc-cọp nguyên quán ở làng Yên-Xá, huyện Kim-dộng, tỉnh Hưng-yên, có sức khỏe lạ thường từ nhỏ, lại gan lì nên được Thuật cho đứng đầu hàng đại-tướng.

Từ khi theo Thuật, Cọp đã lập được nhiều công-trạng phi-thường.

Thuật đi đâu vắng, hoặc bị nhọc-mệt, thường vẫn giao-quyền cho em và Cọp cầm quân thay.

Nhưng, lần này, Cọp sắp đến ngày xa cơ thất-thế !

Lừ hôm Thuật mệt, nằm một nơi.
Cọp cầm binh-quyền lo - liệu mọi việc.

Ngày ngày, Cọp dẫn một toán quân
hơn một trăm người đi thám-thính,
quanh vùng Bãi-sậy.

Tối hôm 20 Mai 1891, Cọp đóng quân
nghỉ trong làng Diều-Nha, gần phủ
Khoái-chân.

Bỗng sáng hôm sau, vừa tỉnh giấc, quân
thủ-hạ vào báo : có quan-binh vây cả
xung quanh làng rồi.

Cọp chẳng hề run sợ, lập tức chia
quân ra bốn phía cổng làng đón đánh.

Hai bên bắn, cầm-cự nhau, đã ngót
nửa ngày rồi ; phía ngoài, quân Chánh-
phủ ở các đồn nghe tiếng súng, mỗi lúc
kéo lại càng đông, vây ba bốn lớp,

quanh làng Diều-Nha, mũi kim khó lọt.

Hai viên Giám-binh Vincilioni (Antoine) và Pointis biết Cọp là danh - tướng của Thuật, nên bài-binh bố-trận từ đêm qua rất khéo, kín đáo, vững-vàng, mười phần cầm chắc cả trăm phần thắng, hốt-giờ binh-lính lại đông, dư sức được.

Tuy vậy, hai viên Giám-binh vẫn cẩn thận từng li, không dám khinh-chiến, cứ từ từ cho quân đánh vào, có phép-tắc, có mẹo - mực, chứ không xông xáo vào ngay.

Hai Giám-binh định kế : « dĩ-dật dĩ-lao », biết quân Cọp bị vây ở đấy, không sao ra được nữa rồi ; nên cho ít quân đi ra xa xa các ngã, để phòng đánh trận các quân cứu-viện của bên

địch. — Những quân vây, thì cứ bắn cầm chừng để cho quân trong phải luôn luôn đối-địch, sẽ hết đạn và bị nhọc mệt. bấy giờ mấy sẽ xông vào bắt sống tất cả.

Suốt ngày hôm ấy, Cọp nhô quân ra, đánh phá vòng vây mấy bận, nhưng không sao ra lọt với đám mưa đạn, và vòng vây quá kín.

Đánh giữ thế-thủ ở trong, hết xông ra ngã nọ, lại dồn lại phía kia, Cọp như hăng máu, dẫy trong cũi sắt vậy! Đã dỏ trăm phương nghìn kế rồi, mà vẫn không sao ra lọt lấy một người, để đi viện quân đến cứu.

Hơn một trăm thầy trò, đánh nhau với quân lính vây ngoài, tới tối, phần

bị chết, phần bị thương, chỉ còn ngoài 80 tên lành mạnh.

Đánh đến đêm thì quân Cọp hết đạn, vào hồi một giờ sáng, Cọp liền dẫn hết quân sông ra phía quân Breton ở công hậu, để lấy lối ra.

Một bên vừa giáo-mác, gươm dao, một bên toàn lưới lê và súng-đạn; cố-nhiên là bên súng đạn phải được, quân Cọp đội cái sắc chết dỡ đạn, xông vào đánh lấy đường ra, ai nấy liền chết, một chọi với mười, làm cho quân Chánh-phủ cũng bị thiệt hại rất nhiều.

Các ngả quân lính dầm dẫm kéo lại vây bọc lấy quân Cọp, thành ra vây tròn hẵn lấy đạn bắn chia vào như

bắn bia, rất dích, quân; Cọp bị giết hết, chẳng sót một người; nhưng Cọp chạy biến mất?

Quan-quân tìm mãi, đến sáng rõ hôm sau, mới thấy Cọp lặn ở dưới hồ xen, đội rêu và lá sen lên đầu; nên không ia nom thấy.

Cọp bị bắt, trong mình bị 7, 8 vết thương.

Cùng ngày hôm ấy. quân Chánh-phủ lại giết được Đội - Thủy, Lãnh-tùng, sau trận đánh ở Tiên-quan.

Mấy hôm sau ở Mi-Động, Đề Quý và Đề-Ban cũng đi thua liềng-siêng.

Thuật ở Bãi-Sây, hay tin Cọp bị bắt các tướng bị bại, bị hao binh, đành phải gượng dậy cầm quân.

Trông mong còn có em là Hai-Kết, và Đề-Quý, là còn có thể, nhưng cũng mới bị thua, chết hại quân nhiều lắm.

Thuật chán nản sự đời, biết cơ trời, biết vận nước chẳng ra gì, theo đuổi mãi cũng chỉ nhọc công, nên Thuật họp cả các tướng lại, khuyên em là Hai-Kế, nên bỏ trốn đi, các người nên dẫu về đó làm ăn . . . . .

Nhưng Hai-Kế và các tướng nhất định xin đánh đến kỳ cùng, dù chết hết cũng cam lòng, không ai chịu giải binh, lại khuyên chủ-tướng nên an lòng chờ thời-vận .

Vừa khi ấy Thuật nhận được thư của Chánh-Phủ báo biết điều thì ra hàng đi, sẽ không mất phần phú-quý,

và khỏi bận cho binh-gia Chánh-Phủ.

Thuật đọc thơ, luống ngậm-người xa-lệ,
chỉ cúi đầu lo nghĩ, chẳng nói gì.

Hôm sau, Thuật viết thơ trả lời;
xin theo đuổi mục-dịch, đến phút cuối
cùng, chớ không chịu hàng.

Bãi-sậy bấy giờ, quan - quân đã hơi
hiều rõ đường lối rồi, nên sau khi
nhận được thơ Thuật, liền tiến binh
vào đánh.

Thuật phải ra cầm quân, nhưng sau
ba trận nhỏ, Thuật đều bị thua cả,
chết thêm mấy tướng.

Từ đấy, Thuật chỉ giữ thế-thủ, không
ra đánh.

Nay mai sẽ xuất-bản

3 xu một cuốn 16 trang lớn.

Đỗ biết cuốn gì? Hay hơn quân Bãi-Sậy.

XX — Trần Ngô-Phan

Từ ngày Cọp bị bắt, giết. Đốc-quí phải coi các đạo quân ở ngoài, Hai-kế phải ở luôn bên Thuật, việc binh phải giao cho Đề-vinh, là người có mưu trí hơn cả.

Thuật vẫn ốm, nằm một nơi.

Ngày 12 Avril 1892. Viên Giám-Binh Lambert được tin Quản Moliner báo rằng: Hai-kế và Đề-vinh đang đóng quân ở Mạn-Duyệt.

Tức thời quân Chánh-phủ kéo đi, Đến nơi, quân địch đã kéo cả đi, đóng ở Ngô-phan rồi, mà Hai-kế lại chia binh đi nẻo khác.

Nhưng hãy biết địch Đề-Vinh đang

ở Ngô-Phan thì kéo quân đến vây đã.

Tới Ngô-phan, hai viên quân Moliner và Fourré liền xông ngay vào trước, giám binh Lamber và quân Desmot xông vào sau.

Trong làng đạn bắn ra, mới giao-chiến trong độ nửa giờ, giám-binh Lambert đã bị thương, Quân Desmot bị trúng đạn chết.

Giám-binh tuy bị thương, nhưng vẫn cầm quân, biết thế khó tiến vào được, bèn hô quân lui ra, vây xa xa chung-quanh ở quanh làng mà bắn vào, để nuôi sức, chờ các toán quân Pierrot, Simen, Filippi và Villain đến sẽ hay.

Một giờ sau, quân các đồn kéo đến đông đủ, nhất tề tiến cả vào đánh.

Nhưng toán quân Đề-vinh ở trong « xiên khoai » giỏi lắm, phát nào cũng rúng, nên quân ngoài chẳng một ai vào lọt.

Lũy tre bao bọc làng dày dậm quá khó vào, khó đánh, nếu cứ gan tiến vào chỉ bị thiệt quân, mà không khéo thì quân Vinh ra thoát được.

Vậy phải có một khẩu đại-bác mới xong.

Giám-binh Lambert liền sai mấy viên đội đi cùng mười người lính, về Bắc-ninh nói với Sứ, xin Thống-tướng Voyron cấp ngay cho.

Trong khi chờ được đại-bác tới, Đề-vinh mượn thể có cơn đông gió và mưa to, quân lính ngoài bị mưa xa gió lúp,

Vinh liền kéo quân ra đánh một trận cực hăng, rồi chạy thoát ra làng Bích-kê.

Nhưng ai tha, quan quân lại kéo tới vây chặt.

Ba giờ chiều Ngày hôm sau là 13 Avril 1892, thiếu-úy Gaumard mới đưa một khẩu đại-bác tới.

Làng này lũy tre cũng dày và chắc lắm, nên đạn trái-phá bắn vào từ chiều tới đêm mới chuyển.

Đề-vinh biết rằng nguy quá rồi, tuy quân còn đạn, nhưng đứng sao lại, chống nổi với những phát súng kinh-thiên động-địa kia, nên đành phải liều sống chết kéo nhau ra đánh mở lấy lối chạy. (còn nữa)

ĐÃ CÓ CẢ SỐ 10 (trọn bộ)
 Quân Bãi-Sây. Ai muốn đưa đóng bìa giấy
 đẹp

thì
 phải
 trả
 5 xu
 cho
 Nhật-
 Nam.
 Đã có
 Lịch-
 s ư
 Đề -
 thám

Hình Cả-Trong con Đề-thám nắp bần.

số 6

Ngày 1er Juillet 1935 này là ngày gì ?

■ Là ngày « NƯỚC-NON TUẦN-BÁO » ra đời, do M. Quan-
 Viên đứng chủ-chương. Tờ báo này chuyên đủ các dạng, và
 các lối văn, có nhiều mục mới, hay, lạ, nhiều bài khảo-cứu
 rất công-phu. Mỗi số 3 xu. Cả năm 1\$50. Sáu tháng 0.80.
 Ba tháng 0.50. Thơ, mandat đề cho Directeur báo ấy